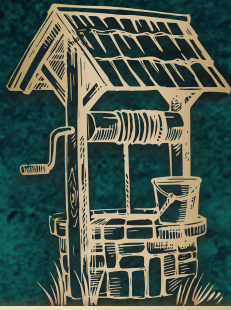

באר היינו

עש"ק פרשת חיי שרה כ"ד בחשוון תשע"ט גיליון ט'

יו"ל ע"י ארגון "היינו" לחיזוק לימוד ושיעורי תורה שע"י חסידי סלאנים

מין הבאר

איתא במדרש "שמעו דבר ה', הדא הוא דכתיב שמעו ותחי נפשכם, היאך חביבים ישראל, שהוא [הקב"ה] מפתה אותם, אמר להם, אם יפול אדם מראש הגג, כל גופו לוקה, והרופא נכנס אצלו ונותן לו רטיה בראשו וכן בידיו וכן ברגליו ובכל אבריו נמצא כולו רטיות, אני איני כך, אלא רמ"ח אברים באדם הזה, והאוזן אחד מהם, וכל הגוף מלוכלך בעבירות והאוזן שומעת וכל הגוף מקבל חיים, שמעו ותחי נפשכם, לכך אמר שמעו דבר ה' בית יעקב" (שמו"ר יתר).

בדברי המדרש האלו אשר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א הזכירם בעת ייסוד סדר הלימוד של "עמוד החבורה", אנו רואים שהקב"ה ברוב חובתו אל בני ישראל הוא "מפתה" אותם ומגלה להם רז זה כי בכח התורה להחיות את כל גופו של האדם.

ובדרך זה כתב עט"ר מרן הרמ"ח זי"ע לפרש את הפסוק, תורת ה' תמימה משיבת נפש, דהנה ידוע שכל הגוף עיקר חיותו מן הלב, ורופא שבא לבדוק את החולה בודק את החולה בליבו, אם הלב דופק יש לו תקוה ואם לאו ח"ו אין לו תקוה... וזהו שאמר הפסוק תורת ה' תמימה משיבת נפש, היינו התורה שלמד האיש הישראלי שהיא לב העולם כידוע שהתורה מתחלת באות ב' ומסיימת באות ל' (ב-ל), והתורה שלמד היא מחייהו - משיבת נפש.

ומפורשים הדברים בדברי הזוה"ק (שנולדו השבוע ב'ח'ק - יום ד') "בגין דאורייתא כל חיין, וכל חירו, וכל טוב, בעלמא דין ובעלמא דאתי". [שהרי התורה היא כל החיים וכל החירות וכל טוב בעולם הזה ובעולם הבא].

הרגשה זו כי התורה היא היא המשיבת נפש, ראה ראינו ואף הרגשנו בימי המועדים שעברו עלינו לטובה, כאשר גם בימים עסוקים וטרודים, וגם בימי חוה"מ, נמנינו בין יושבי אהל וקבענו לעצמינו בין כותלי בית המדרש להשיב נפשנו בנועם דברי תורתנו הקדושה, ואכן המראות המרנינות כל לב כאשר מכל השטיבלאך בארץ, ובגולה כולה, מירושלים עיה"ק דרך אירופא ועד בורו פארק וגלילותיה, עלה קול התורה וליהט סביבותיו כמדורת אש

עמוד החבורה

הרה"ח ר' שמואל טייכנר שליט"א

מסכת מגילה, מה נלמד בבלי או ירושלמי? וענה: הבה נלמד את שניהם. ותיכף החל ללמוד מס' מגילה, ואחרי שעה קלה ה' כבר בעמקי "המסכת".

התמדה בלימוד עיקר מעלתה כאשר יש שקיעות בלמוד, לטבול בתלמוד כמו שטובלים במקוה, שאם שעה אחת בחוץ, כאילו לא טבל, אצל הרבי זצ"ל ראינו זאת בחוש. נכנס חסיד פנימה, (אצל הרבי זצ"ל היו דופקים בדלת ונכנסים), הרבי כתמיד ישוב על כסאו עם הסטנדר והספר - עומד לו החסיד על גבו של הרבי, מסתכל אתו יחד בספר והרבי לא חלי ולא מרגיש, רק אחרי חצי שעה, התמזל מזלו של הממתין, שהרבי הניע ראשו וראה אותו, ויש והרבי מתנצל בקול נמוך, אה, לא הבחנתי בך...

את התקשרותו האמיצה לתורה, קנה האדמו"ר בדם ויזע בשנות אברכותו. הימים ימי מלחמת העולם הראשונה והטורקים אז בארץ, בהיות טורקיה צד במלחמה (ואכן במלחמה ההיא נכבשה הארץ ע"י האנגלים) נתנה המלחמה את אותותיה כאן בארץ, לא ה' כסף, לא היתה עבודה, ולא היה אוכל. התהלכו הבריות באפס מעשה, ובפנים נפולות, ניגש אדמו"ר זצ"ל לאברך מוכר (מחסידי קרליץ) ואמר לו: זה לא "עסק" בא נלמד בחברותא. ישבו השנים בחדר לבדם, ולמדו יחדיו שלש עשרה שעות כל יום.

הרבי זצ"ל שמע מאחד מאנשי ביתו, כי הוא לומד "הוראה" ביקש הרבי ללמדו כי אם רצונו להגיע למטרותו עליו להירתם למשימה בכל כוחו. ולכן סיפר לו, שכאשר הוא למד הוראה, ה' יוצא מחוץ לעיר ולומד בריציפות כל היום, על אבן סלע ששימש לו כעמוד, כשלפני הצהריים היה עומד במזרח הסלע כשפניו למערב ואח"כ צ"ל להפך (כדי שהשמש לא תכה בפניו) - אף גם זאת שמעתי מפי המורה שלי הרה"ח ר' פנחס הלוי רוזנשטיין ז"ל, שזוכר הוא את הרבי עוד משנות עסקנותו, שתמיד ה' עסוק בהשלמת שעוריו הרבים, שכללו בין השאר הזוהר השבועי, המדרש השבועי, ועוד ועוד.

בגיליון שלפני הקודם צדה עיני פולמוס מסיבב לתמיחה, שהרי עמוד אחד לוקח רק כמה דקות. ובכן מי שאכן מספיקים לו כמה דקות, ונפשו חשקה בחצי שעה לפחות, אשריו וטוב לו. יכול הוא לשנן את העמוד שוב ושוב גם עשרות פעמים. והרי שיטת הלימוד של רמ"ח זצ"ל היתה ללמוד לא במכוון ללימוד על פה, אלא

התמדת התורה היתה מאז ומעולם נחלת חסידי סלאנים. סימן ההכר של אנשי היסוד העבודה ה', אנשים רציניים, אף פעם לא מתבדחים, ותמיד לומדים. (כך הגדיר הרה"ח דוד רובין ז"ל שעוד הכיר אותם).

מסופר על אחד מחסידי היסוד ע, שבימי מלחמת רוסיה וצרפת כאשר המערכה התקרבה לעיירתו ופגזים שרקו מכל עבר, יצא חסיד זה באישון לילה כשגמרתו בחיקו, ופנה לרב העיר לשאול פשט בדבור תופסות, שאלוהו הכיצד צעדת ברחוב בלילה אימתי כזה? השיב לתומו: **ווייל דער רוס מיטן פרצויזי שלאגן זיך דארף אין נישט וויסען קיין פשט אין תוספות?** (וכי בגלל שרוסיה וצרפת נלחמים אינני צריך לדעת פשט בתוספות?).

גם אנשי מוהר"ש ניכרים היו בכך שאף פעם לא ראתו אותם יושבים ודוממים, גם אלה שעבדו לפרנסתם, וכך היתה דרכו של רי"ד קסטל בשנותיו הקשיות: מתעורר ה' כדרכו בשלש לפנות בוקר, נושם עמוק וכמו שואל את עצמו: **דאס לעבט? דאס לעבט? איז גישפרונגען פון בעט!** ומתגבר כארי, הולך בזריזות למקוה ומתחיל את סדר לימודיו. לרמ"ח סלאנים זצ"ל, כידוע לא ה' סדר שינה קבוע, אלא נרדם פה ושם על כסא הנוח שלו. בהיות עיניו חולות היו בדרך כלל יושבים לפניו וקוראים. כשתקפה אותו השינה, ונרדם לזמן קצר, מיד כשפקח את עיניו ה' קורא בקול מזוזי, **לערנען, לערנען, לערנען!**

(כך סיפר לי הזקן בעריל אדעסער ז"ל שישב הרבה לפניו).

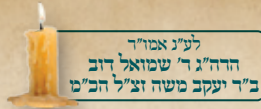
אדמו"ר זצ"ל נסע פעם עם הרבי זצ"ל מברנוביץ ויחנו בעיר אחת, שם נקבצו ובאו משחרי פניו הק', זה לברכה וזה לעצה. קבלת הקהל נמשכה זמן רב, ובינתיים ישב הרבי זצ"ל בחדר החיצון וגמא דפי גמרא. כשסיים הרבי יצא החוצה ופגש ברבי זצ"ל כשהוא לומד, הביט בו הרבי בקנאה גלויה ואמר: ואתה ישבת ולמדת... ענה הרבי זצ"ל: אין סלאנים האט מען נישט געדארפט קיין גבאי! (כלומר, אם יש את נפשו ללמוד, זכותו לסגור הדלת בעדו ואיש לא יעיז להפתיע גם אם לא יעמוד גבאי בפתח), השיב הרבי: כשעומד יהודי בחוץ און עהר "קלערט" (והוא "חושב") שאני אוכל לעזור לו, יכול אני להסתגר? כשאני מגיע לשטעטלאך (יעירות קטנות ואנשים בהם מעט) אני מח"ה את עצמי (בשעות רבות של לימוד).

הרבי ז"ל מברנוביץ, כשם שה' זריז בכל מעשיו ה' זריז בלימודיו, בערב פורים אמר לרבי זצ"ל, צריך ללמוד

קודש - אש התורה - הלוהט ומדבקת לב לומדיה לנותן התורה יתברך שמו, העידו כאלף עדים, כי נאמנים עלינו דברי חז"ל שלא ניתנו מועדים לישראל אלא כדי שיעסקו בתורה, וכל הפורש ממנה כפורש מן החיים, אשרינו מה נעים גורלנו עת ישבנו בדיבוק חברים בשיעורים ובחברותות ולמדו ועסקנו בתורת ה' המשיבת נפש ונותנת חיים ללומדיה, חיים נעלים ומרוממים,

וכבר אמר הלעכוטשער זי"ע כי סוכות הוא חג האסיף לתקופת השנה שבה אוספים תקיפות לכל השנה לדברים שבקדושה, ואכן בימים טרופים אלו כאשר כל הארץ גועשת ורועשת, התבטא ביתר שאת תקיפות זו, שנאספה ביגיעת התורה בימי קודש אלו, כאשר אצל כלל אנ"ש קול התורה נשמע בגאון, ועמוד החבורה עומד בעוז, ללא רפיון כלל בחסדי השי"ת, אלא אדרבא מוסיפים פרק בתפלת השחר כיצד...

כה יתן ה' וכה יוסיף, שנזכה להמשיך לקבוע סדר לימוד זה של "עמוד החבורה" חוק ולא יעבור, ומכח לימוד התורה בציבור נזכה להוסיף כח ועוז בכל חלקי התורה ובהם נגהה יומם ולילה, להמשיך עלינו כל השפע שנשפע בימי קודש אלו - וכל טוב בעלמא דין ובעלמא דאתי. ומכאן תצא הקריאה לאלו אשר במשך הזמן נפלו או נתפרו מסדר לימוד זה, חזקו ויאמץ לבבכם! חזרו לתורתכם והצטרפו שוב ללומדי התורה בחבורה אחת, המאחדת כלל הלומדים מבין אנ"ש בארץ ובתפוצות, ובכח הרבים, כבודו של נותן התורה יתברך, יתרבה ויתעלה אכ"ר.

הדעות דשמעתתא

הרה"ר יעקב ישראל סטל הי"ד
גודל התפילין בזמן חז"ל

להתייחס למנהג קהילת חב"ד וקהילות אחרות, לעשות את בתי התפילין גדולים עוד יותר (עי' שו"ע, או"ח, סי' לב סעיף מא ובמשנה ברורה שם, וגם בפסקי תשובה, שם, סעיף סו).

והנה עתה יש להבין, כיצד יד אחת יכולה להכיל שני בתי תפילין עם רצועותיהן, תוך הקפדה "שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח"? הרי בתפילין של ימינו ניתן - לכל היותר - להחזיק בקושי בית תפילין אחד עם רצועותיו!

שאלה נוספת: בהמשך סוגיינו (ברכות כג ס"א) נאמר, שאם אין שהות ביום לשוב וללבוש את התפילין "עושה להן כמין כיס טפח ומניחן" בתוכו, ו"כיס טפח" ביאורו: טפח אורך על טפח רוחב (עי' שו"ת תשב"ץ, ח"ג, סוף סי' כו). ועל הלכה זו מוסיף אב"י: "לא שנו אלא בכלי שהוא כליין", שאז גודל הכלי צריך להיות טפח לכל הפחות, "אבל בכלי שאינו כליין - אפילו [אם הכיס] פחות מטפח" זה מספיק. וכאן הולמד עומד ותמה, הא כיצד בכיס שגודלו פחות מטפח על טפח, היינו, פחות מ-9.6 ס"מ אורך על 9.6 ס"מ רוחב [לשיטת השיעורים של בעל 'חזון איש'], יכול להכיל שני בתי תפילין עם הרצועות שלהן? והדבר תמוה עוד יותר לשיטת הגר"ח נאה, שהטפח הוא 8 ס"מ בלבד! אכן ניתן לומר, שאין הכוונה לתת את שני בתי התפילין בכיס אחד אלא שיתן תפילין של ראש בכיס נפרד ותפילין של יד בכיס נפרד, ואתי שפיר, אך פשטות העניין אינו נראה כן (ועי' מגדים חדשים בסוגיין, עמ' רמה, ד"ה 'בכלי אינו כליין').

תפילין זעירות!

והנה בין ההלכות שחז"ל הורו לנו בדרך כתיבת פרשיות התפילין והתקנת בתי התפילין ורצועותיהם, לא נאמר דבר

ברכות כג ע"א: "תנו רבנן: בראשונה היו מניחין תפילין בחורין הסמוכין לבית הכסא, ובאין עכברים ונוטלין אותן. התקינו שיהיו מניחין אותן בחלונות הסמוכות לרשות הרבים, ובאין עוברי דרכים ונוטלין אותן. התקינו שיהא אווזון בידו ונכנס.

אמר רבי מיאשא בריה דרבי יהושע בן לוי: הלכה, גוללן כמין ספר ואוזון בימינו כנגד לבו. אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: ובלבד שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח".

למסקנת העניין, הנצרך להתפנות, יחלוץ את תפיליו, יגלול את הרצועות, ויאחזם ביד ימינו כנגד לבו, ויזהר שלא תצא מידו רצועה הגדולה טפח ויותר.

לפשטות לשון התלמוד והפוסקים, יש לחלוץ גם את תפילין של ראש וגם את תפילין של יד. כן כותב הרמב"ם (הלכות תפילין, ד יז): "היה לבוש תפילין והוצרך לבית הכסא... חולץ תפיליו ברחוק ארבע אמות, וגוללן בבגדו כמין ספר תורה ואוזון בימינו כנגד לבו, ויזהר כדי שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח, ונכנס ועושה צרכיו". ואילו היה מדובר רק בתפילין של ראש היה לרמב"ם לכתוב: "חולץ תפילין של ראש ברחוק ארבע אמות". סתימת לשון זו מופיעה גם בשאר פוסקים, וכך הוא גם בשו"ע (או"ח, סי' מג סעיף ה).

גודל התפילין

כיום גודל בית תפילין (הקציצה) הוא כ-4 ס"מ על 4 ס"מ, ובתוספת התיטורא והמעברתא, גודלו הכללי הוא כ-5 ס"מ רוחב על כ-6 ס"מ אורך וכ-4 גובה (למקפידים שגובה הבית יהיה זהה למידת אורכו ורוחבו). כן למנהג הנפוץ היום, ובלא

4 המשך בעמ' 4

פניני החסידות

דף כ: וכי לא אשא פנים לישראל? שכתבתי להם בתורה: ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה פירש בספר קול שמחה שישראל חביבה בעיניהם מתנת הש"י ואף שהיא קטנה עד כזית וכביצה, הם אינם משגיחים על מהות המתנה אלא חשיבותה היא לפי ערך הנותן, ולעומת זה הקב"ה אינו משגיח על מהות המעשים הטובים שהם בלתי שלמים, אלא לפי ערך העושה שהוא בו"ד קרוץ מחומר (שם משמואל שבת תשובה).

דף כב: אף כאן באימה וביראה וברדת זזיע

נמצא למידין מכאן, שהתורה אינה ניקנית לאדם אלא אם כן לומד באימה וביראה וברדת זזיע; וכל לימוד התורה ועשיית המצות - צריכין להיות וללמוד בהתלהבות גדול, דהיינו ברדת זזיע, כמו שקיבלו אבותינו את התורה על הר סיני. (מאור ושמש פרשת משפטים).

אין דברי תורה מקבלין טומאה

תורה אינה נפגמת מחמת קלקול הלומדה, וכענין אמרם ז"ל (ברכות כ"ב א) אין ד"ת מקבלין טומאה, וכמו שהגיד הרה"ק הרבי ר"ב זצלה"ה מפרשיסחא שכל הדברים המקודשים נשפלו עם חורבן בהמ"ק חוץ מתורה שלא נשפלה מעלתה עם חורבן בהמ"ק, עכ"ד (שם משמואל שבועות).

דף כד: תלמיד חכם... לפי שאי אפשר לו לעמוד בלי הרהור תורה

מסופר כי הגאון רבי שלמה איגר זצ"ל בנו של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, אשר חפץ בשלומו של אביו ביקש להביאו לכדי מנוחה עקב חולשתו שנגרמה מעיונו העמוק בתורה.

בהיות רבי עקיבא איגר בורשה, נטלו רבי שלמה ולקחו אל המוזיאון המקומי, מתוך מחשבה כי אביו יסיח מעט את דעתו במקום זה וירפה ממוחשבותיו לרגעים קלים. מנהל המוזיאון התרגש לארח בממלכתו אישיות מפורסמת והוא כיבד את הגאון לשבת על כסא עתיק יומין אשר שימש כמוצג.

רבי עקיבא איגר ישב מספר דקות על הכסא והרהר, לבסוף ננער ממוחשבותיו ושאל: "נו, היכן התינוק...? שקוע היה בדברי תורה וכלל לא הבחין כי הוא נמצא במוזיאון, ועקב כך סבר כי הושיבוהו על כסא כדי לשמש כסנדק בברית מילה...

הזוהתא דהלכתא

הרה"ג ר' אברהם מיכל רובין שליט"א
ביסוי הראש

א' בגמ' (ברכות כד.) אמר רב ששת שיער באשה ערוה, שנא' "שערך כעדר העיזים" (ומדמשבח ליה קרא ש"מ תאוה היא, רש"י), ונביא בכך כמה פרטים.

נצטוו הנשים הנשואות לכסות שיער ראשן, והוא מן התורה¹.

ואף שעיקר החיוב הוא מחוץ לביתה², מ"מ נתקבל הדבר לאיסור עפ"י הזוה"ק (ירושלמי והרבה פוסקים) ליהזר בכל מקום ובכל זמן.

יש ליהזר שלא תצא אפילו שערה אחת חוץ לכיסוי³, ויש בכך גדר קדושה וברכה לבית ולזרעה.

גם שיער שבצד והקצוות שבמצח יש ליהזר לכסותם בכל אופן⁴.

אסור לומר דבר שבקדושה נגד שיער מגולה של אשה נשואה, אמנם מותר בהרהור, ואם עוצם עיניו מותר אף לומר ד"ת ותפילה⁵, אמנם עצם ההסתכלות בשיער איסור גמור הוא גם בשל בתולה⁶.

1. ונלמד (כתובות עד.) מהכתוב בסוטה ז'פרע את ראש האשה' תנא דבי ר' ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש. וברש"י מדעבדינן הכי לסוטה לנוולה, מכלל דאסור, מדכתב ז'פרע' מכלל דעד עכשיו לאו פרוע היה.

2. כתב המג"א (ע"ה סק"ד) בשם תוס' במקום שאין אנשים מותרת לילך בגלי ראש, אמנם יש להזהר כהזוה"ק לאסור בכ"ג. וכן כתב אגור"ם (א"ח ח"ה לו אות יב) חיוב כסוי ראש הוא ביציאתה לשוק, ובבית בפני בעלה הוא מנהג צניעות כמוזכר בגמ' (יומא מז.) אודות קמחית "כל כבודה בת מלך פנימה" כו', ובדורות קודמים לא נזהרו בכך. עכ"ד אמנם עפ"י זוה"ק הוי בגדר איסור, כדכתב המש"ב. וגם עפ"י ההלכה דעת הרבה פוסקים שאיסור גמור הוא לגלות השיער בכל מקום שהוא. כדכתבו החת"ס והבי"ה בשם הירושלמי וראשונים, ולהרמב"ם גם לבבלי אסור, ונקרא עוברת על דת יהודית ר"ל, דקיבלו רבותינו בזה דורות רבים את דעת האוסרים, וכ"ז מלבד אלת [קללת] הזוה"ק. (חת"ס סי' לו, ביה"ל ע"ה ב) [ולפלא שהאג"ט לא הזכירם].

3. כבר כתב המג"א (ע"ה סק"ד), בשם הזוה"ק (נשא קכה:) שמחמיר מאוד שלא יראה שום שיער מראשה, וכן יש להזהר, וא"ש שם תונבא (טיורף) יבוא על בעל דשביק לאנתתיה דתיחוי משערא דראשה לבר, ודא הוא חד מאינון צניעותא [מדרכי הצניעות] דביתא. ואותתא דאפיקת משערא דרישה לבר לאותתקנא ביה (מוציאה השיער להתקשט), גרים מסכנותא

הפרוה שרים

...ולצאת מבחי' זו (ארוה) ולהכנס לכלל ברוך, ראשית דרכו תהיה לקבל ע"ע עול תורה, וע"י התורה שהיא רצונו ית' כמאמחז"ל (שבת קה.) אנא נפשי כתבית יהבית, יבוא לבחי' תפלה בשפיכת שיחו ותחנוניו לפני השי"ת ע"ז שיזכה לקשר עצמו ברצון השי"ת....

(נחל איתן חיי שרה)

הגה"צ רבי משה מידנר זי"ע

הר"ר שמעון בר"ש גלבשטיין

גאון מופלא היה רבי משה מידנר. בביתו שכנו ארגזים רבים של דפי חידושי תורה שכתב. (מפי סבי הרה"ח ר' דוד רובין ע"ה). עד שמרן האדמו"ר מוהר"א מבראנוביץ זי"ע העיד בו שהוא 'שר התורה' או 'חד בדרא'. (מעדות הרה"ח ר' אשר ארקוביץ ע"ה ששמע כנראה מהמשיגי החסיד ר' אהרון יוסל ע"ה).

סיפר הרה"ח ר' ישראל רפפורט ע"ה: לפני שעבר להתגורר בבראנוביץ, גר רבי משה מידנר בבריסק. מדי פעם היה נכנס אל הגאון רבי חיים מבריסק לשוחח עימו, ורבי חיים העריכו וכידו במיוחד. באחת הפעמים, הראה לו רבי חיים מחברת עם חידושי תורה שחידש. עיין בה רבי משה, ועיקם את אפיו בחוסר שביעות רצון. ראה זאת רבי חיים, לקח את המחברת וביקש לקורעה!

תפסו רבי משה בידו, וטען: והלא לא אמרתי מאומה?

השיבו רבי חיים, אכן לא אמרתם, אך ראיתי עליכם שהחידושים לא מצאו כל-כן כן בעיניכם.

את רחובות עירו, לא הכיר רבי משה מידנר, ומדי פעם, כשלא ידע איזו הדרך לביתו, היה שואל את אחד מעובדי הרחוב, 'אולי אתה יודע היכן גר משה מידנר?' ... (מפי סבי ר' דוד רובין). ועם זאת, היה רבי משה נוסע הרבה בין העיירות בהן התגוררו אנ"ש, כדי לאסוף 'מעמדות געלט' עבור בית הרבי, הוא מרן האדמו"ר מוהר"ש זי"ע.

איך ומדוע התמנה רבי משה מידנר לתפקיד זה? היה זה פתרון מושלם לשלושה בעיות שעמדו על הפרק:

א. את כל כספי ה'מעמדות געלט' שה'עולם' נתן למרן האדמו"ר מוהר"ש זי"ע, הוא היה נותנם לקופת 'מעוה ארץ ישראל', ולביתו לא הותר מאומה. ולכן, היה צורך להגיע אל החסידים בכל עיר ועיירה, כדי לאסוף 'מעמדות געלט' מיוחדים עבור בית הרבי.

ב. הנסיעות, באותם ימים, ובודאי מהערים הרחוקות, לא היו מעשה של מה בכך. אנשים מיעטו לנסוע. וגם ה'נסיעות' לרבי, היו על פירוב, בזמנים ידועים בלבד בשנה, כמו לראש השנה וכדו'. כך שרוב ה'עולם' שהתגורר בערים אחרות, לא הכיר את רבי משה מידנר. רצה מרן האדמו"ר מוהר"ש זי"ע שה'עולם' יכיר את רבי משה, ואפשרות כזאת תוכל להיות אם רבי משה מידנר ייסע בין ה'עולם', וישיב זמן מה בין החסידים בכל אתר ואתר.

ג. פרנסתו של רבי משה מידנר היתה מחנות לעורות שהחזיקה זוגתו, ורבי משה היה עומד מדי יום כשעתיים בחנות ומוכר. דא עקא, שזו

לשנן כה הרבה עד שממילא ידע בעל פה, ואולי אף יגיע לדרגת בקיאותו של רמ"ח במס' ברכות. כפי שסיפר באזני מחותנו האדם היקר ר' אייזיק לידר ז"ל - בהיותו יתום קרבו הרמ"ח והיה הרבה בביתו, פעם, אחר סיום מסכת ברכות אמר לו הרמ"ח: הבה נגיד שמות התנאים והאמוראים המנויים במסכתא לפי הסדר. אמר ובצע, והחל מונה את כל השמות מתחילת המסכתא ועד סופה במהירות ובשטף. נצרף לזה את שסיפר הרה"ח ר' בעריל הלוי רוזנשטיין ז"ל באחד הקידושים, כי בלמדו לפני רמ"ח, והיה הלימוד רא"ש על מס' ביצה, ויש שם הרבה רא"ש. תוך שהוא מקריא, נרדם רמ"ח ואף נשם בקול כדרך הישנים עמוק. רצה הבחור בעריל לקצר את משנתו ודפדף דף קדימה והמשיך משם, מיד צבט אותו רמ"ח בידו בהשמיעו קול איי...
ונסיים בחסיד מדורנו אנו, שלא הי' אדמו"ר ולא ראש ישיבה, אבל מתמיד גדול מאד הי'. זה היה הרה"ח

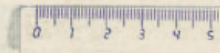
בנוגע לגודל בתי התפילין עצמם, וכמה יהיה גודלם הפחות ביותר. גם בגאונים ובראשונים כמעט לא נאמר דבר בעניין, ורק בספר 'שימושא רבה' מהגאונים נתחדש, שבתי התפילין לא יהיו פחותים מאצבעיים על אצבעיים, אך להלכה לא נפסק כן (עי' טור וש"ע, א"ח, סי' לב סעיף מא ובנו"כ), וגם בזמן חז"ל לא הקפידו על שיעור זה, ואדרבא הם נהגו לעשות את בתי התפילין קטנים ביותר, כפי שניתן להיווכח מכמה בתי תפילין מתקופת התנאים ששרדו באורח פלא עד ימינו.

כשהרומאים כבשו את ירושלים והחריבו את בית המקדש השני, ברחו שרידי הלוחמים היהודיים ועוד מתושבי ירושלים אל איזור מדבר יהודה וסביבות ים המלח, שם הסתתרו במערות הרבות המצויות בו. גם כשפרץ מרד בר כוכבא, כשני דורות לאחר חורבן בית המקדש

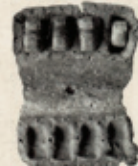
השני, הסתתרו רבים מחייליו של בר כוכבא ומהמון העם באותן מערות מסתור, וכשהמרד דוכא באכזריות בידי הרומאים שליטי הארץ, ידו של האויב השיגה אותם גם שם. אמנם הרבה מפריטי המסתתרים נשתמרו באותן

ר' אברהם יהושע העשיל ז"ל (המכונה אברהם דער פעטער) שכאשר מצא כי אין לו יותר צורך לעבוד, פרש מכל עיסוקיו והקדיש עצמו ללימוד התורה, נוכחתי פעם איך שמיד אחרי תפילת ותיקין (כדרכו כל ימיו) בטרם הקריב לפיו מזון כל שהוא, הוא מתיישב לפני אברך צורבא דרבנן שנתן לו שיעור בגמרא, (אולי הוא שילם לו על כך) כפי ששמעתי גם בנישואי צאצאיו, השתתף רק במעמד החופה ושב ללימודיו. כשיהודי מתנהג בצורה כזו, אגלא מילתא שזו היתה שאיפתו האמיתית כל שנותיו במכולת, אלא ששעבודי החיים עכבו בעדו, ומשנשתחרר מהם, שב והי' בן תורה.

יחננו ה' בחשק ובמרץ בבריאות וכח והרחבת הדעת ללמוד להתעמק ולשנן את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, ויקוים בנו בהתהלכך תנחה אותך, בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחק.

התפילין שנמצאו בנחל צאלים

צילום מוגדל מאחד מבתי התפילין שנמצאו במערות קומראן

צילום מוגדל מבית תפילין פתוח שנמצאו במערות קומראן

מערות עד ימינו, ובהם פריטים הבאים מן החי או מן הצומח שנשתמרו באופן נדיר בזכות האקלים היבש של מדבר יהודה ואיזור ים המלח, כמו: אריגים, חפצי עור וגלעני פרות וגם כמה בתי תפילין, אשר למרבית הפלא הם ממש זעירים בגודלם.

באחת המערות שבנחל צאלים (מדבר יהודה) נמצא בית תפילין של ראש שגודלו הכללי הוא 16 מ"מ על 17 מ"מ. בית תפילין זעיר כזה התגלה גם במערה שבנחל מורבעת (גם הוא במדבר יהודה). וגם בכמה ממערות נחל קומראן (הסמוך לים המלח) נמצאו כמה עשרות בתי תפילין שגודלם הממוצע הוא בסביבות 1 ס"מ על 2 ס"מ (וכבר דנו על כך שבתי תפילין אלו אינם רבועים ממש, שאין אורכם זהה לרוחבם, ואכ"מ). נראה אפוא, שבתקופת התנאים והאמוראים נהגו לעשות את בתי התפילין קטנים בהרבה מהנהוג היום (וכנראה מפני שהם הניחו את התפילין

כל היום, ויותר קל לנהוג כן כשבתי התפילין אינם גדולים), ומובן היטב כיצד יד אחת או כלי הפחות מטפח על טפח יכולים להכיל שני בתי תפילין ורצועותיהם, והמציאות העולה מסוגייתנו מתיישבת היטב.

לא היתה סיבה להצלחה אלא הפוך, כי לאלמנה פלונית נתן רבי משה סחורה בחינם מפני שהיא אלמנה עניה, ולאחר הוא העניק חינם אין כסף בגלל שהוא עני, וכן הלאה. הנתנות המרובות הפכו את החנות ללא-רווחית בעליל, והיא נאלצה להיסגר. וכך נותר רבי משה ללא פרנסה.

וכאן סודר הפיתרון. רבי משה מידנר ייסע בין השטיבלאך והעיירות בהן התגוררו חסידי סלאנים, ויקבל מהם 'מעמדות געלט' עבור בית הרבי. ומהסכום שיתקבל, ירד סכום מסויים לפרנסת רבי משה, וכך גם, ה'עולם' יזכה להכיר את רבי משה מידנר.

אחת הערים אליהן היה רבי משה מגיע פעמיים בשנה, היתה העיר מינסק, ומקום אכסנייתו הקבוע היה בבית החסיד ר' יעקב טוביה רפפורט, אביו של הרה"ח ר' ישראל רפפורט ע"ה. ור' ישראל היה מספר את שעיניו ראו:

מִרְן הַיְסוּד הַעֲבוּדָה ז"ע הוֹרָה לְרַבִּי מֹשֶׁה שִׁילְמֵד בְּלִילוֹת. וּלְפִיכֵךְ כִּךְ הָיָה מְנַהֵג: עַד סְבִיבוֹת הַשָּׁעָה שְׁתֵּי בְּלִילָה הָיוּ יוֹשֵׁב רַבִּי מֹשֶׁה עִם אֲנָשִׁים. וְאִזּוּ הָיָה אוֹכֵל אֶת אֲרוּחַת הַצְהָרִיִּים! וְאַחֲרֵיהָ הָיָה מְתִישֵׁב לַלְמוּד, לֵיד שְׁתֵּי נְרוֹת, עַד אוֹר הַבּוֹקֵר, וְאִזּוּ הָיָה נֹשֵׁב לִישׁוֹן מַעֻט.

בעת שהותו במינסק, היה יושב עימו בחור בשם קלמן, שאותו הביא מרן האדמו"ר מוהר"ש זי"ע מהעיר יקטרינסלב (היום 'סטלינגרד'), כדי שיששה עם רבי משה. ורבי משה היה יושב עימו עד השעה שתיים שלוש לפנות בוקר, ואז היה קלמן מגיש לו את ארוחתו, ארוחת הצהריים.

באחד הימים, סיפר ר' ישראל, שהיה עד ראיה לדברים, בישלה עקרת הבית, אמו של ר' ישראל, עוף עם תפוחי אדמה עבורו, והניחה אותם בתנור כדי לשמור על חום התבשיל עד שעת הסעודה. ליד סיר התבשיל המוכן, הניחה עקרת הבית סיר נוסף, שנשרף בבישול, מלא באפר ומים ששימשו כחומר ניקוי, כדי שחום התנור יחד עם חומר הניקוי ירכו את שכבת השרוף, ולמחרת בבוקר יהיה קל לנקותו.

הגיעה שעת הסעודה, וקלמן טעה והחליף את סיר התבשיל בסיר עם חומר הניקוי, והניחו לפני רבי משה. ורבי משה אכל את תכולת הסיר, בלא שניכר בו כל שינוי.

רק בבוקר, כאשר בעלת הבית ראתה שכמעט לא נותר מאומה בסיר עם האפר, הובררה הטעות.

והאמת, סיפור זה כלל אינו חידוש, משום שכל אכילתו של רבי משה היתה כזו, חסרת טעם אוכל לחלוטין. מאחר והוא היה מכניס בקביעות למאכלו לפלפל חריף וטאבאק שהיה חריף כאש, עד שטעם האוכל בטל. העיד ר' ישראל רפפורט, שפעם הוא ניסה להריח מהטאבאק, וכמעט נחנק מהחריפות. כך גם סיפר ר' יעקב לכוניצקי ע"ה, שתפקידו, בבראנוביץ, היה להכין את הטאבאק לרבי משה, על-פי הוראותיו. ופעם הוא ניסה וטעם ממנו מעט, וגורנו כמעט נשרף מחריפות, וכמה ששתה כדי לצנן את הבעירה, לא הועיל.

חידושי

חידודא בענין 'עמוד החבורה'

1. דעה קנית מה לא חסרת?
2. מנלן שאאע"ה היה לפנה"צ פנוי לתו"ת?

תשובות למדור זה יש לשלוח

ל- 052-7600232

בין העונות תפוך הגרלה על ספרי רבקה"ק.

תשובות לגיליון הקודם:

1. ש'. כיצד בני יכול להיות אחי ת. כשקורין לבנו "אחי" כדאיתא בגמ' יד. בעא מיניה "אחי" תנא דבי רבי חייא מרבי חייא וכו'.
2. ש'. א. האם מותר להרים תרומה במבואות המטונפות? ב. ואם תרם האם תרומתו תרומה? ת. א. לא. דהרי צריך לעשות ברכה כדתנינן טו. חרש המדבר ואינו שומע לא לא יתרום [לכתחילה] עיי"ש הטעם ברש"י. ב. כן. דהרי אם תרם תרומתו תרומה.

הזוכה בספרי רבקה"ק
הרה"ח ר' מרדכי אייזלשטיין הי"ו